

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 6 Sayı: 28 Volume: 6 Issue: 28

Güz 2013 Fall 2013

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN BALKANLARDA BIRAKTIĞI TARİHİ YAPILAR VE KÜLTÜREL ZENGİNLİĞİN BÖLGE TURİZMİNE ETKİLERİ

EFFECTS OF HISTORICAL STRUCTURES AND CULTURAL RICHNESS THAT THE OTTOMAN EMPIRE BEQUEATHED IN THE BALKANS ON THE TOURISM OF THE REGION

İbrahim GİRİTLİOĞLU*

Cevdet AVCIKURT**

Öz

Yapılan bu çalışmanın amacını, Balkanlarda uzun bir süre varlığını sürdüren Osmanlı İmparatorluğu'nun bölgeye bırakmış olduğu tarihi yapı ve kültürel zenginliğin, günümüz Balkan ülkelerinin turizm sektörüne olan etkilerinin incelenmesi oluşturmaktadır. Bu kapsamda yapılan çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde, turizm sektörünün önemli arz kaynaklarından olan tarihi yapılarla, bölgenin sahip olduğu yerel kültürün, ülke turizmi açısından önemi ortaya konulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde, Balkanlarda turizm sektörü incelenerek, bu sektörün Balkan ülkeleri açısından önemi vurgulanmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde, Osmanlı imparatorluğunun Balkanlarda bıraktığı tarihi yapı ve kültürel değerler incelenip, bu değerler hakkında bilgiler verilmiştir. Çalışmanın dördüncü bölümünde, Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlara miras olarak bıraktığı tarihi yapı ve kültürün, Balkan ülkelerinin turizmüne olan etkileri değerlendirme başlığı altında ortaya konulmuştur. Çalışmanın sonuç bölümünde ise, Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlara önemli düzeyde tarihi yapı ve kültür zenginliğini miras bıraktığı ve böylece, Balkan ülkelerinin turizm sektörlerini geliştirerek, bu sektörden elde ettikleri kazançları arttırmalarında, bu mirasın önemli etkisi olduğu sonucu ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı İmparatorluğu, Balkanlar, Turizm, Tarihi Yapılar, Kültürel Miras.

Abstract

The aim of this study is to analyze effects of historical structures and cultural richness bequeathed by the Ottoman Empire, which sustained its existence in the Balkans for a long time, on the tourism sector of the Balkan countries today. Accordingly, the study is consisted of five parts. The first part of the study manifests the importance of historical structures, which are among essential resources of the tourism sector, and the local culture of the region. The second part of the study analyses the tourism sector in the Balkans and focuses on the significance of the sector for the Balkan countries. The third part of the study deals with analysis of historical structures and cultural values that the Ottoman Empire bequeathed in the Balkans and provides information on these values. The fourth part of the study evaluates the effects of the historical structures and cultural legacy that the Ottoman Empire left in Balkans. The conclusion part of the study sets forth the fact that the Ottoman Empire bequeathed significant amount of historical structures and cultural richness in the Balkans, which paved the way for the development of tourism sector. In addition, the Ottoman heritages in the Balkans have important impacts on increasing the amount of income from this sector to a considerable extend.

Keywords: Ottoman Empire, Balkans, Tourism, Historical Structures, Cultural Richness.

* Arş. Gör. Dr. Balıkesir Üniversitesi, Turizm Fakültesi.

** Prof. Dr. Balıkesir Üniversitesi, Turizm Fakültesi.

1. Giriş

Dünyanın hızla gelişen endüstrisi turizmdir. 2011 yılında dünyada uluslararası turizm hareketlerine katılanların sayısı 983 milyona ve turizm gelirleri de 1 trilyon dolara ulaşmıştır (UNWTO Tourism Highlights, 2012 Edition). Bireylerin uluslararası turizme katılma amaçları incelendiğinde, turistlerin çeşitli amaçlar dahilinde turizm faaliyetlerine katıldığı görülmektedir. Bunlar; doğal güzellikleri görme, iş, sağlık, dinlenme-eglençe, sportif aktiviteler, aile, dost ve akraba ziyaretleri, inanç (din), tarihi, kültürel değerleri görme ve tanıma ve kongre ve toplantılara katılma şeklinde gruplandırılabilir. Bu amaçlardan gidilen ülkedeki tarihi varlıkları ve kültürel değerleri görmek ve tanımak, turistlerin uluslararası turizm hareketlerine katılmalarına etki eden önemli bir motivasyonu oluşturmaktadır. 2011 yılında uluslararası turizm hareketlerine katılma amaçları incelendiğinde, bu faaliyetlere katılan bireylerin % 27'si, aralarında kültürün de bulunduğu dost ve akraba ziyaretleri ve sağlık gibi çeşitli amaçlarla uluslararası turizm faaliyetlerine katıldığı tespit edilmiştir (UNWTO Tourism Highlights, 2012 Edition). Bu oran da göstermektedir ki, ülkelerin sahip olduğu kültür ve tarihi yapıların zenginliği, turistlerin bir ülke veya destinasyonu ziyaret etmesinde önemli bir avantaj oluşturmaktadır.

Ülke veya bölgelerin sahip olduğu kültür, onun geçmişten gelen tarihi zenginlik ve mirasından kaynaklanan unsurları oluşturmaktadır. Ülke veya bölgelerin sahip olduğu gelenek ve görenekleri, yemekleri, yaşayış tarzlarıyla birlikte o bölgenin geçmişten kalan tarihi bina, yapı ve mekanların tamamı, o bölgenin sahip olduğu kültürel zenginliğini oluşturmaktadır. Bir ülke veya bölgede kültürel varlıkların zenginliği, o bölgeyi ziyaret eden turistler açısından oldukça önemlidir. Bir bölgenin gelenek ve görenekleri, geçmişten gelen festivalleri, yöresel yemekleri ve yaşam tarzları, yabancı ülkelere gelen ziyaretçiler açısından seyahatleri esnasında önemli düzeyde gezilip, görülmek ve yaşanmak istenen unsurlardır. Osmanlı imparatorluğunun Balkanlardan çekilişinin 100. yıl dönümünde, Osmanlı imparatorluğu tarafından Balkanlarda bırakılan tarihi eserlerin, Balkanlardaki ülkelerin turizmüne olan etkilerinin incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada cevap aranacak sorular şunlardır;

- Geçmiş toplumlar tarafından miras bırakılan tarihi yapı ve kültürün ülkelerin turizm sektörüne etkisi ne derecededir?
- Turizm endüstrisinin, Balkan ülkelerinin ekonomilerine olan etkisi ne düzeydedir?
- Osmanlılar tarafından Balkanlar'a miras bırakılan tarihi yapı ve kültürel zenginlikler nelerdir?
- Osmanlı İmparatorluğu tarafından Balkan ülkelerine miras bırakılan tarihi yapı ve kültürel zenginlikler, Balkan ülkelerinin turizm sektörüne katkıyı nasıl sağlamaktadır?

2. Turizm Sektöründe Tarihi Yapılar ve Kültürel Zenginliğin Önemi

Bir ülkenin sahip olduğu topraklar üzerinde, geçmişte o bölgede yaşayan toplumlar tarafından inşa edilen yollar, demiryolu istasyonları, mesire parkları, köşkler, hastaneler, saraylar, köprüler, camiler ve medreseler ile o bölgenin kültürü, turistler açısından son derece önemli seyahat motivasyonlarını oluşturmaktadır. Yapılan çok sayıda araştırma, bir bölgede bulunan tarihi yapılarla o bölgenin kültürünün, bölgenin turizm endüstrisine önemli katkıları bulunduğunu göstermektedir (Cai, 2002; Beerli ve Martin, 2004; Hsu vd, 2009; Bornhorst vd., 2010; Cuccia ve Rizzo, 2011).

Bir ülkede geçmiş toplumlar tarafından inşa edilen tarihi bina ve yapılar ile bölgenin sahip olduğu kültür, turistlerin o bölgeyi tercih etmesinde göz önünde bulundukları önemli çekiciliklerdir. Günümüzde seyahat eden turistlerin birçoğu, bir bölgeye tatil kararı verirken, o bölgede bulunan tarihi bina ve yapılarla, o bölgenin kültürel zenginliğini göz önünde bulundurmaktadır (Kozak ve Rimmington, 1999). Bu durum da tarihi yapı ve kültürel unsurların, ülkelere gelen turist sayılarını arttırıcı etkisini ortaya koymaktadır. Öte yandan turistlerin bir bölgeyi ziyaret etme amacının farklı olmasına rağmen, o bölgede bulunan tarihi yapıları ve kültürü görme, keşfetme ve yaşama istekleri, turistlerin seyahatleri esnasında gerçekleştirilmeyi arzu ettikleri önemli tatil faaliyetlerinden birisini oluşturmaktadır. Bu açıdan

düşünüldüğünde, bu çekiciliklerin, turistlerin tatillerinden aldığı memnuniyeti arttırdığı söylenebilir (Hsu vd, 2009).

Bir ülkede bulunan tarihi yapıları görmek ve o bölgeye has kültürü tanımak amacıyla bölgeyi ziyaret eden turistler, diğer turistik çekiciliklere nazaran, daha yüksek miktarda para ödemeye isteklidir (Nicolaou ve Mas, 2006, 994). Bu durum da ülkelerin turizmden daha yüksek gelir elde etmesini sağlar. Ülkelerin sahip olduğu tarihi yapı ve kültürel değerler, o ülkenin tekrar ziyaret edilmesi açısından da önemlidir. Günümüzde çok sayıda turist, bir bölgede bulunan tarihi yapı ve kültürel değerlerin varlığı nedeniyle, aynı bölgeyi tekrar ziyaret etmekte ve o bölgeye karşı sadakat davranışı beslemektedir (Assaker vd, 2011).

Tarihi yapı ve kültürel zenginliğin, ülkelere sunduğu diğer bir avantaj da bu çekiciliklerin sadece o bölgeye ait olması nedeniyle, o ülkenin rekabette ön plana çıkmasını sağlamasıdır (Gomezeli ve Mihalic, 2008). Turizm sektörünün son yıllarda büyümesi, ülkeler arasında yoğun bir rekabet yaşanmasına neden olmuştur. Yaşanan rekabet ortamında tarihi yapı ve kültürel değerler, bir ülkenin rakip ülkelere göre rekabette öne geçmesini sağlamaktadır. Bu çekiciliklerin hedef kitleler tarafından destinasyon seçiminde göz önünde bulundurulması, tarihi bina ve bölge kültürünün turistlerin karar verme aşamasına olan etkisini ortaya koymaktadır (Kozak ve Rimmington, 1999).

Sahip olunan tarihi yapılar ve kültür, ülkenin turistik imajı ve marka algısına da önemli katkıları bulunmaktadır (Avcıkurt, 2010: 35). Ülkelerin sahip olduğu tarihi yapılar ve yerel kültür, o ülkenin hedef kitledeki imajının oluşmasına ve daha yüksek imaj algısına sahip olmasını sağlamaktadır. İmajın hedef kitlelerde yüksek olması, o bölgenin daha yüksek oranda tercih edilmesini sağlamaktadır (Beerli ve Martin, 2004). Öte yandan ülkelerin sahip olduğu marka algısı, o ülkede bulunan tarihi yapı ve kültürel zenginlikten önemli derecede etkilenmektedir. Marka algılaması yüksek olan ülkeler ise, hedef kitleler üzerinde daha fazla bilinirliğe sahip olmakta ve o ülkeye daha fazla gidilmek istenilmektedir (Cai, 2002). Ülkelerin sahip olduğu tarihi bina ve yerel kültürün diğer bir önemi de kırsal bölgelerde kalkınmayı sağlamasıdır. Kırsal bölgelerde bulunan tarihi yapılar ve o bölgede yaşayanların sahip olduğu yerel kültür, ülkeyi ziyaret eden turistlerin bir çoğunun görmek istemesi sonucunda, bölgelere doğrudan turist akımını sağlamaktadır. Bu durum da kırsal kalkınmanın gerçekleşmesine etki etmektedir (MacDonnald ve Jolliffe, 2003). Bu çekiciliklerin ülkelere sunduğu diğer bir avantaj da reklam ve tanıtım çalışmalarına önemli düzeyde konu olmalarıdır. Ülkelerin tanıtılması üzerine gerçekleştirilen reklam ve tanıtım çalışmaları, hedef kitlelerin o ülkeyi tercih etmesinde önemlidir (Avcıkurt, 2010). Yapılan bir araştırmada, ülkelerin sahip olduğu kültürel varlık ve turistik yapıların, yabancı gazeteler tarafından sıkça vurgulanan ve bir bölgeyi tanıtmak için öncelikli olarak ön plana çıkarılan unsurlar olduğu tespit edilmiştir (Castelltort ve Mader, 2010). Son yıllarda internetin gelişip daha yaygın kullanılması, çok sayıda ülke ve destinasyonun, kendilerini hedef kitlelere tanıtabilmek için web sayfalarından daha etkin yararlanmasını sağlamıştır. Choi ve diğerleri (2007) destinasyon web sayfalarının hazırlanmasında veya sayfa içeriklerinde, o bölgede bulunan tarihi ve turistik yapılarla yerel kültür değerlerinin yaygın bir şekilde kullanıldığını vurgulamıştır (Choi vd, 2007). Tarihi yapı ve kültürel değerlerin diğer bir önemi de özellikle deniz-güneş-kum turizmiyle ön plana çıkan ülkelerde turizmin mevsimsellik özelliğini bertaraf etmesine yöneliktir. Bu çekiciliklerin bir ülkede çok sayıda ve çeşitliliğe sahip olması, turistlerin değişik zamanlarda o bölgeyi ziyaret etmesine neden olmakta ve bu durum da turizmin mevsimsellik sorununu bertaraf etmektedir (Cuccia ve Rizzo, 2011).

3. Balkanlarda Turizm ve Genel Bir Bakış

Turizm tüm dünya'da olduğu gibi Avrupa kıtası içinde son derece önemli bir endüstriyi oluşturmaktadır. Avrupa kıtasını, 2011 yılında 504 milyon kişi ziyaret etmiş ve bu ziyaretler sonucunda Avrupa'daki ülkeler 463,4 milyar dolar turizm geliri elde etmiştir. Avrupa kıtasına yönelik son beş yıldaki turistik talep ve turizmden elde edilen gelirler incelendiğinde, Avrupa kıtasının hem dünya turizminin yarısına yakın bir talebe sahip olduğu, hem de

turizmden elde edilen gelirlerde son yıllarda bir artış yaşadığı sonucu ortaya konulabilir (UNWTO Tourism Highlights, 2008-2012).

Avrupa kıtasının güneydoğusunda bulunan ve önemli bir turizm çekim merkezini oluşturan Balkanlar, bu kıta içerisinde turizm sektöründen önemli bir pay almaktadır. Tablo 1'de Balkanlarda toprakları bulunan ülkelerin uluslararası turist varışları ve turizmden elde ettiği gelirler gösterilmektedir. İlgili tablodan görüldüğü üzere, 2011 yılında toprakları Balkanlarda yer alan Yunanistan'ı 16,4 milyon kişi ziyaret ederken, Yunanistan'ın turizmden elde ettiği gelir ise, 14,6 milyar dolardır. Hırvatistan'a 2011 yılında 9,9 milyon turist gelirirken, aynı yıl Hırvatistan'ın turizmden elde ettiği gelir ise 9,1 milyar dolar olmuştur. Bulgaristan'a ise 2011 yılında 6,3 milyon kişi gelmiş olup ülke aynı yıl turizmden 3,9 milyar dolar gelir elde etmiştir (UNWTO Tourism Highlights, 2012 Edition). İlgili tabloda yer alan veriler göz önünde bulundurulduğunda, turizm sektörünün tüm balkan ülkeleri açısından önemli bir sektör olduğu sonucu ortaya konulabilir.

Tablo 1: Balkanlardaki Ülkelerin Uluslararası Turist Varışları ve Turizm Gelirleri

Ülkeler	Uluslar arası Turist Varışları (1000)			Uluslararası Turizm Gelirleri (milyar \$)		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
<i>Arnavutluk</i>	1.792	2.347	2.438	1.816	1.626	1.628
<i>Bosna Hersek</i>	311	365	392	671	594	628
<i>Bulgaristan</i>	5.739	6.047	6.324	3.728	3.637	3.967
<i>Hırvatistan</i>	8.694	9.111	9.927	8.898	8.259	9.185
<i>Makedonya</i>	259	262	327	218	197	239
<i>Yunanistan</i>	14.915	15.007	16.427	14.506	12.742	14.623
<i>Karadağ</i>	1.044	1.088	1.201	662	660	777
<i>Romanya</i>	1.276	1.343	1.515	1.234	1.140	1.417
<i>Sırbistan</i>	645	683	764	989	798	992
<i>Slovenya</i>	1.824	1.869	2.037	2.516	2.566	2.708
<i>Türkiye</i>	25.506	27.000	29.343	21.250	20.807	23.020

4. Osmanlı İmparatorluğu Tarafından Balkanlara Miras Bırakılan Tarihi Eser ve Kültürel Değerler

Üç tarafı denizlerle çevrili ve Avrupa ile Asya kıtaları açısından son derece önemli bir bölge olan Balkanlarda, Osmanlı İmparatorluğunun etkinliği 1354 yılında Orhan Gazinin oğlu Süleyman Paşa'nın Gelibolu'ya çıkmasıyla başlamış ve bu etki 1913 Balkan Savaşlarının Osmanlı aleyhine sonuçlanmasıyla sona ermiştir (Turan ve İbrahimgil, 2004; 8-11). Balkanlarda beş asırdan fazla hüküm süren Osmanlı imparatorluğu döneminde 15878 mimari yapının inşa edildiği tespit edilmiştir. Osmanlılar tarafından Balkanlarda yapılan bu yapıtların bir kısmı, Balkanlar Osmanlı hakimiyetindeyken yaşanan depremler, yangınlar, geçici işgaller ve isyanlar sonucunda yok olurken, önemli sayıdaki eser ise, Balkanların Osmanlı'dan çıkmasıyla birlikte yeni kurulan devlet ve imparatorluklar tarafından yakılıp yıkılmıştır. Balkanlarda inşa edilen tarihi eserlerin önemli bir kısmının geçmişte tahrip edilip yıkılmasına rağmen (Turan ve İbrahimgil, 2004; 11), bu eserlerden 1500'den fazlası günümüzde hala ayakta durmaktadır (<http://www.balkanincileri.gen.tr>, 28.06.2012).

Osmanlı Devleti tarafından çok sayıda yapının inşa edildiği Balkanlar'daki tarihi bina ve yapıların önemli bir kısmının tahribat görmesi ve günümüze ulaşmamasına rağmen, günümüzde 1500'ün üzerinde tarihi bina ve yapının hala Balkan ülkelerinde bulunması, Balkan ülkeleri açısından son derece önemli bir turistik arz mirasına neden olmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu tarafından inşa edilen ve günümüz Balkan ülkelerinde önemli turistik arz kaynağı olabilecek bazı tarihi bina ve yapılar Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: Osmanlı Devleti Tarafından Balkanlarda İnşa Edilen ve Günümüzde Hala Turistik Bir Çekicilik Olarak Yaşayan Tarihi Bina ve Yapılar

Ülke	Tarihi Eser	Bulunduğu İlçe/Şehir	Ülke	Tarihi Eser	Bulunduğu İlçe/Şehir
Arnavutluk	Buşatlı Mehmet Paşa Camisi	İşkodra	Bulgaristan	Banyabaşı Camisi	Sofya
	Ethem Bey Camisi	Tiran		Sofu Mehmed Paşa Camisi	Sofya
	Saat Kulesi	Tiran		Otman Baba Tekkesi	Hasköy
	Tiran Köprüsü	Tiran		İmaret Camisi	İkhtiman
	Kruya Kalesi	Kruya		Hüdavendigar Camisi	Filibe
	Nazır Bey Camisi	Elbasan		Saat Kulesi	Filibe
	Elbasan Kalesi	Elbasan		Çifte Hamam	Filibe
	Eskişehir Dokusu ve Konaklar	Berat		Saat Kulesi	Razgrad
	Osum Köprüsü	Berat		İşhak Paşa Köprüsü	Köstendil
	Bektaşî Tekkesi	Tepedelen		Dupnica Camisi	Dupnica
Kubbeli Cami	Kavaya	Belgradçık Kalesi	Belgradçık		
Bosna Hersek	Başçarşı	Saraybosna	Hırvatistan	Dubrovnik Kalesi	Dubrovnik
	Gazi Hüsrev Bey Camii ve Türbesi	Saraybosna		Dubrovnik Arşiv Binası	Dubrovnik
	Gazi Hüsrev Bey Saat Kulesi, Hanikahı ve Bedesteni	Saraybosna		Klis Kalesi	Split
	Ali Paşa Camisi	Saraybosna		Klis Kale İçi camii ve hamamı	Split
	Ferhad Bey Camisi	Saraybosna	İlok Kalesi	İlok	
	Keçi Köprüsü	Saraybosna	Kosova	Hüdevendigar Makam türbesi	Priştine
	Şarkiyat Kütüphanesi	Saraybosna		Sultan Murad Camii	Priştine
	Hünkar Köprüsü	Saraybosna		Konak	Priştine
	Travnik Kalesi	Travnik		Sinana Paşa Camii	Prizren
	Fevziye Medresesi	Travnik		Şeyh Osman Halveti Tekkesi	Prizren
	Sokullu Mehmet Paşa Köprüsü	Vişegrad		Hadım Ağa Camisi	Yakova
	Mostar Köprüsü	Mostar		Terzi Köprüsü	Yakova
Aslanağa Köprüsü	Trebinye	Tahip Bey Konağı		İpek	
Macaristan	Tarih Müzesi	Budapeşte	Makedonya	Sultan Murad Cami	Üsküp
	Gül Baba Türbesi	Budapeşte		Sulu Han	Üsküp
	Horoz Kapı Hamamı	Budapeşte		Kurşunlu Han	Üsküp
	Eğri Kalesi	Eğri		Bedesten	Manastır
	Estergon Kalesi	Estergon		Niyazi bey konağı	Resne
Romanya	Ziğetvar Kalesi	Ziğetvar	Saat Kulesi	Gostivar	
	Gazi Ali Paşa Camisi	Babadağ	Yunanistan	Alaca Camii	Selanik
	Hünkar Camisi	Köstence		Yedikule Kalesi	Selanik
	Tatar Okulu	Mecidiye		Mehmet Ali Paşa heykeli	Kavala
Sultan İbrahim Hamamı Kitabesi	Timeşvar	İmaret		Gümölcine	
Sırbistan	Belgrad Kalesi	Belgrad	Eski Camii	Gümölcine	
	Bayraklı Cami	Belgrad	Yeni Camii	Gümölcine	
Karadağ	Novisad Kalesi	Novisad	İstavropo Köprüsü	İskece	
	Hasan Ağa Cami ve Türbesi	Podgorica	Sünne Mahallesi Camisi	İskece	
	Saat Kulesi	Podgorica	Eski Hamam	Serez	
	Zeta Köprüsü	Nikşiç	Türk Evi	Serez	

Kaynak: Ömer Turan ve Mehmet Z. İbrahimgil (2004), Balkanlardaki Türk Mimari Eserlerinden Örnekler, T.B.M.M. Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları Yayın No:97, Ankara

Balkanlarda Osmanlı İmparatorluğu tarafından tarihi yapılarla birlikte miras bırakılan diğer turistik çekicilik unsurlarını ise, kültürel değerler oluşturmaktadır. Balkan topraklarına yerleşen Müslüman-Türk gruplar beraberinde halk ve tasavvuf edebiyatını, gelenek ve görenekleri, giyim tarzlarını, çeşitli sanat kollarını, yeme-içme kültürünü de yaygınlaştırmış ve bu mirasın Balkan ülkelerinde yaşamasını sağlamışlardır. Bugün, Balkanlarda Osmanlı'dan gelen bir çok festival hala turistik bir çekicilik olarak varlığını devam ettirirken, Balkanlardaki örf ve adetlerin önemli bir kısmının temelini de Osmanlı imparatorluğuna dayandı

söylenbilir (Alp, 2009). Osmanlılar tarafından Balkanlara miras bırakılmış diğer bir turistik çekicilik ise yeme içme alışkanlıkları ve mutfaktır (Şavkay, 2010). Türk yemek kültürüne ait birçok unsur bugün Balkanlar'da gelenek haline gelmiştir. Bu çerçevede pide, börek, kebab, dolma, somun, gevrek, sarma, helva, boza, salep, kahve, şerbet, kadayıf, baklava, fincan, bardak, tas, cezve gibi sayısız kavram Balkan kültürüne Osmanlı imparatorluğu sayesinde geçmiştir (<http://balkanoloji.com.tr>, 28.06.2012). Sonuç olarak, tarihi yapılarla birlikte her biri turizm açısından önemli bir çekicilik unsuru olan kültürel değerlerin de Osmanlı imparatorluğu tarafından Balkanlara önemli bir miras olarak bırakılması, bu ülkelerin turistik çekiciliklerini daha fazla artırmalarına neden olmuştur.

5. Değerlendirme

Osmanlı İmparatorluğu tarafından Balkan ülkelerine miras bırakılan 1500'ün üzerindeki tarihi yapı ve çok sayıda kültürel zenginlik, bu çekiciliklerin bulunduğu ülke turizmüne önemli katkılar sunmaktadır. Günümüzde çok sayıda turist, bu ülkelerdeki tarihi yapıları gezip görmek için bu bölgeleri ziyaret etmektedir. Bu durum ise, daha fazla turistin Balkan ülkelerini ziyaret etmesini sağlamaktadır. Ziyaretçi sayılarının artması sonucunda, Balkan ülkeleri turizm sektöründen daha fazla gelir elde etmektedir. Tarihi yapı ve bölgenin sahip olduğu yerel kültürün turistlerin o bölgeyi tekrar ziyaret etme davranışı üzerinde etkisinin olduğu düşünüldüğünde, Balkan ülkelerinin tarihi bina ve miras bırakılan kültür sonucunda turizm sektöründen elde ettiği kazançları daha fazla arttırdığı söylenebilir. Turizmden elde edilen gelirlerin artması ise, ülkelerin ekonomik gelir ve refah seviyesinin yükselmesinden işsizliğin azaltılmasına, ödemeler dengesindeki açığın kapatılmasından ihracat gelirlerinin artırılmasına kadar Balkan ülkelerine çok sayıda avantaj sunmaktadır (Avcıkurt, 2009).

Osmanlı Devleti tarafından Balkanlara miras bırakılan tarihi eserlerin önemli bir kısmının sadece o ülkeye ait olması, o ülkeyi rakiplerine göre farklılaştırmaktadır. Bugün Hırvatistan'da bulunan Dubrovnik Kalesi, Macaristan'da bulunan Zigetvar Kalesi sadece bu bölgelerde yer alan ve o bölge şartlarına uygun inşa edilmiş eşsiz eserlerdir. Bu açıdan düşünüldüğünde, Osmanlı tarafından miras bırakılan tarihi eserler Balkan ülkelerine turizm sektöründe rakiplerinden büyük ölçüde farklılaşmayı sağlamaktadır. Bu eser ve kültürel unsurlar, ülkeye gelen turistlerin tatil memnuniyetini arttırarak, turistlerin tatillerinden memnun ayrılmasını sağlamaktadır. Tatillerinden memnun ayrılan turistler ise, yakın çevrelerine ve tanıdıklarına o ülke veya bölge hakkında olumlu ağızdan ağıza reklam davranışında bulunarak daha çok kişinin Balkan ülkelerini ziyaret etmesini sağlamaktadır (Assaker vd., 2009).

Osmanlı İmparatorluğu tarafından Balkanlara miras bırakılan tarihi eserler aynı zamanda bulunduğu ülkenin imajını etkileyebilecek önemli bileşenlerdir (Avcıkurt, 2009). Bugün Yunanistan'da bulunan İstavropoulo Köprüsüyle Bosna Hersek'te bulunan Mostar Köprüsü gibi eserler, ülkelerin hedef kitlelerdeki imajını önemli derecede etkileyen tarihi yapılardır. Bu eserlerin, bulunduğu ülkelerin marka algısına da önemli derecede katkısının olması, Osmanlı Devletinin Balkan ülkelerinde bıraktığı tarihi ve kültürel mirasın ülkeler açısından önemini bir kez daha ortaya koymaktadır. Osmanlı Devleti tarafından Balkan ülkelerine miras bırakılan bu çekiciliklerin diğer bir önemi ise, bu eser ve öğelerin, ülkelerin reklam ve tanıtımına önemli derecede katkıda bulunmasıdır (Castelltort ve Mader, 2010). Bugün gerek Bosna Hersek gerek Hırvatistan gerekse Macaristan ve Kosova, resmi tanıtım ofisleri web sayfalarında ve uluslararası tanıtım faaliyetlerinde, tarihi yapılarla kültürel çekiciliklerden yoğun bir şekilde yararlandıkları görülmektedir (bknz. ilgili turizm ofisi web sayfaları).

Osmanlı Devletinin Balkanlarda inşa ettiği tarihi yapıların inşa edildiği bölgeler incelendiğinde, bu eserlerin bazılarının günümüzde kırsal bölgelerde kaldığı görülür (Turan ve İbrahimgil, 2004). Kırsal bölgelerde yer alan eserleri gezip görmek üzere günümüzde çok sayıda turist Balkan ülkelerini ziyaret etmektedir. Bu ziyaretler sonucunda Balkan ülkelerinde turizm

sektörü önemli gelişmeler göstermektedir. Bu eserler ve yerel kültür, ülkelerde kırsal turizmin gelişmesine yardımcı öğeler olurken, bu çekicilikler sayesinde Balkanlarda bulunan kırsal bölgelerin gelişmesine katkı sağlamaktadır (CSTI, 2007). Osmanlı Devleti tarafından yapılan tarihi yapıların bazılarının şehir merkezlerinde yer alması, Balkan ülkelerinde, son yıllarda önemli ve kazançlı bir turizm türü olan şehir turizminin gelişmesini de sağlamaktadır. Bu durum ise Osmanlı devleti tarafından miras bırakılan tarihi yapı ve yerel kültürün sadece kırsal alanları kalkındıran bir faktör olmadığını, aynı zamanda şehirlerin de turistik bir ürün olarak pazarlanarak, şehirlerin ekonomik gelişmelerine katkı sağladığını ortaya koymaktadır.

Sonuç

Yapılan bu çalışmada, 500 yıldan fazla süredir Balkanlarda hakimiyetini sürdürmüş Osmanlı Devletinin bıraktığı tarihi yapıların ve kültür mirasının, Balkan ülkelerinin turizm sektörüne olan etkileri incelenmiştir. Çalışmada, Osmanlı devletinin 1500'ün üzerinde günümüze gelen tarihi yapıyı Balkan ülkelerine miras bıraktığı sonucu ortaya konulurken, günümüz Balkan coğrafyasında günlük yaşamdan festivallere, yeme içme kültüründen törenlere kadar birçok yerel kültür hazinesinin de hala canlı bir şekilde bu coğrafyada yaşamını sürdürdüğü tespit edilmiştir. Osmanlı devleti tarafından miras bırakılan ve turizm arzında önemli çekiciliklere haiz olan tarihi yapılar ve kültürel miras birikimi, günümüz Balkan ülkelerinin turizm sektörüne önemli katkılar sağlamakta ve Balkan ülkelerinin turizm sektöründen elde ettiği ekonomik, kültürel ve sosyal faydaları en üst düzeyde arttırmaktadır.

KAYNAKÇA

- ALP, Suat (2009). "Balkanlar'da Osmanlı Dönemi Maddi Kültür Mirası", Milli Folklor, S.21 (84), ss.151-161
- ASSAKER, Guy, VINZI Vincenzo Esposito, O'CONNOR Peter (2011). "Examining the effect of novelty seeking, satisfaction, and destination image on tourists' return pattern: A two factor, non-linear latent growth model". *Tourism Management*, S. 32 (4): ss. 890-901.
- AVCIKURT, Cevdet. (2009). *Turizm Sosyolojisi*, Ankara: Detay Yayınları
- AVCIKURT, Cevdet. (2010). *Turizmde Tanıtma ve Satış Geliştirme*, İstanbul: Değişim Yayınları
- BEERLI, Asuncion ve MARTIN Josefa D (2004). "Factors influencing destination image". *Annals of Tourism Research*, S. 31 (3): ss. 657-681
- BORNHORST, Tom, RITCHIE J. R. Brent ve SHEEHAN Lorn (2010). "Determinants of tourism success for DMOs & destinations: An empirical examination of stakeholders' perspectives". *Tourism Management*, S. 31 (5): ss.572-589.
- CAI, Lipping A. (2002). "Cooperative branding for rural destinations". *Annals of Tourism Research*, S.29 (3): ss.720-742
- CASTELLTORT, Magi ve MADER Gabriela (2010). "Press media coverage effects on destinations - A Monetary Public Value (MPV) analysis". *Tourism Management*, S. 31 (6): ss. 724-738
- CHOI, Shoojin., LEHTO Xinran Y. ve MORRISON Alastair M. (2007). "Destination image representation on the web: Content analysis of Macau travel related websites". *Tourism Management*, S.28 (1): ss.118-129.
- Centre for Sustainable Tourism Initiatives (CSTI), *The Experience of Tourists in Northern and Southern Montenegro*, Podgorica, Montenegro, December 2007.
- CUCCIA, Tiziana ve RIZZO Ilde (2011). "Tourism seasonality in cultural destinations: Empirical evidence from Sicily". *Tourism Management*, S.32 (3): ss. 589-595
- GOMEZELJ, Doris Omerzelj ve MIHALIC Tanja (2008). "Destination competitiveness - Applying different models, the case of Slovenia". *Tourism Management* 29 (2): 294-307
- HSU, Tzu-Kuang., TSAI Yi-Fan ve WU Herg-Huey (2009). "The preference analysis for tourist choice of destination: A case study of Taiwan". *Tourism Management* 30 (2): 288-297.
- KOZAK Metin ve RIMMINGTON Mike (1999). "Measuring tourist destination Competitiveness: conceptual considerations and emprical findings", *Hospitality Management*, S.18: ss.273-283
- MACDONALD, Roberta ve JOLLIFFE Lee (2003). "Cultural rural tourism - Evidence from Canada". *Annals of Tourism Research*, S. 30 (2): ss.307-322.
- NICOLAU, Juan L. ve MAS Francisco J. (2006). "The influence of distance and prices on the choice of tourist destinations: The moderating role of motivations". *Tourism Management*, S.27 (5): ss.982-996
- ŞAVKAY, Tuğrul (2010). *Osmanlı Mutfağı*, İstanbul: Şekerbank Yemek Kitapları Dizisi
- TURAN Ömer ve İBRAHİMĞİL Mehmet Z. (2004), *Balkanlardaki Türk Mimari Eserlerinden Örnekler*, Ankara: T.B.M.M. Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları.
- UNWTO *Tourism Highlights*, 2012 Edition, <http://mkt.unwto.org/en/publication/unwto-tourism-highlights-2012-edition> , Erişim Tarihi: 30.07.2012
- <http://balkanoloji.com.tr> , Erişim Tarihi, 28/06/2012
- www.rumelibalkanfederasyonu.org. Erişim Tarihi, 25/06/2012
- <http://balkanincileri.gen.tr> Erişim Tarihi: 28/06/2012